

SKANDALAS KAIP POLITINIO *STATUS QUO* KEITIMO ĮRANKIS MEDIATIZUOTOJE POLITINĖJE APLINKOJE

AUSTĖJA MASIOKAITĖ-LIUBINIENĖ

Kauno technologijos universitetas

ISSN 1392-0588 (spausdintas)

ISSN 2335-8769 (internetinis)

<https://doi.org/10.7220/2335-8769.71.3>

2019. 71

SANTRAUKA. Šiame straipsnyje nagrinėjamas vienas ryškiausių 2012–2016 metų Lietuvos Vyriausybės skandalų – Vyriausybės nutarimo, susijusio su vadinamuoju „Vijūnėlės dvaru“, istorija. Per šio atvejo analizę siekiama atskleisti, kaip viešas skandalas gali būti pasitelktas politinei situacijai keisti.

Taip pat straipsnyje aptariama mediatizacijos teorija ir jos praktinio pritaikymo problematika. Remiantis mediatizacijos ir veto žaidėjų teorijomis, siūlomas analizės metodas, kuris taikomas atliekant tyrimą, ar medijų logika daro įtaką politikams ir politiniams procesams. Minėtasis „Vijūnėlės dvaro“ skandalas taip pat padeda suprasti, kas – politikai ar žiniasklaida – turi daugiau įtakos formuojant darbotvarkę politiniame skandale ir kas lemia, kad keičiasi *status quo* ar nesikeičia.

RAKTAŽODŽIAI: mediatizacija, politinė komunikacija, viešoji politika, skandalas, žiniasklaida.

ĮVADAS

Mediatizacija apibrėžia procesą, kai tam tikri visuomenėje vykstantys procesai tampa vis labiau priklausomi nuo žiniasklaidos. Ši priklausomybė pastebima ir politikoje tiek dėl žiniasklaidos vaidmens stiprinimo visuomenėje, tiek dėl tendencijos, kad visuomenė vis labiau pasikliauja žiniasklaida siekdama gauti reikiamą informaciją. Todėl politikams nelieka kitos išeities kaip mėginti prisitaikyti prie medijų logikos ir pasistengti taip pelnyti daugiau viešumo. „Jeigu mediatizacijos teorijos yra teisingos, tarp politikų ir žurnalistų turėtų būti aiškus susitarimas, jog žiniasklaida yra labai įtakinga politiniuose procesuose ir gal net įtakingesnė nei politikai“¹, – pastebi Jesperas Strömbäckas.

¹ Čia ir kitur citatų vertimai autorės. „Thus, if theories of an ongoing mediatization of politics are valid, there should be broad agreement among politicians and journalists that the media are highly influential in political processes—and perhaps even more influential than politicians.“ Strömbäck J. Mediatization and perceptions of the media's political influence. *Journalism studies*, 2011, nr. 12, 423.

Kalbant apie politikos ir medijų tyrimus, mediatizacija minima jau seniai, o paskutiniaisiais dešimtmečiais tampa vis populiareesnė (Strömbäckas², M. Ampuja³). Nepaisant to, vienu pagrindinių šios teorijos trūkumu lieka abstraktumas, dėl kurio ją sudėtinga pritaikyti konkrečiam atvejui analizuoti, tai apsunkina jos pagrindimą empiriniais duomenimis.

Straipsnyje siekiama aptarti Lietuvos politikos mediatizaciją, pasitelkiant vieną ryškiausių 2012–2016 metų Vyriausybės skandalų, vadinamąją Vijūnėlės dvaro istoriją. Daugiausia dėmesio skiriama laikotarpiui, kai Vyriausybės nariai priversti aiškintis dėl priimto nutarimo. Nors „Vijūnėlės dvaro“ istorija savaime negali būti laikoma viso Lietuvos politinio gyvenimo pavyzdžiu, joje išskylančios procesai ir dinamika padeda suprasti, kaip sąveikauja žiniasklaida ir politiniai procesai.

Kadangi pati mediatizacijos teorija, kaip minėta, nesiuo konkrečių įrankių atvejo analizei, tiriant mediatizacijos procesus pasitelkiamas ir veto žaidėjų teorijos metodas. Šių teorijų sintezė leidžia struktūruoti skandalą ir jį atskleisti. Iš keturių mediatizacijos dimensijų modelių susitelkiama į ketvirtąją, kuri nusako medijų logikos įsigalėjimą politiniuose procesuose. Taip siekiama ištirti, ar medijų logika šiuo atveju turi įtakos politiniams sprendimams, ar yra priešingai – politikai diktuoja skandalo darbotvarkę, o kartu ir jo nušvietimą žiniasklaidoje.

Toliau straipsnyje trumpai aptariama mediatizacijos teorija ir jos tyrimo politikoje būdai, taip pat medijų ir politinės logikos koncepcija. Siekiant ją apibrėžti, pasitelkiamos politinio lauko teorijos, tokios kaip veto žaidėjų bei politinės sistemos. Vėliau pristatomas tyrimo metodas, kuriuo remiantis analizuojamas „Vijūnėlės dvaro“ skandalas.

POLITIKOS MEDIATIZACIJA IR KETURIŲ MEDIATIZACIJOS DIMENSIJŲ MODELIS

Pasak Stigo Hjavardo, mediatizacija yra reiškinys, kai „konkrečioje fazėje arba situacijoje bendro visuomenės arba kultūros vystymosi kontekste medijų įtaka tampa dominuojanti kitoms socialinėms institucijoms“⁴. Kalbėdamas konkrečiau apie mediatizaciją politikos sferoje, jis nurodo, kad ji pasireiškia, kai politikai keičia

² *Ibid.*

³ Ampuja M., Koivisto J. ir Välvirronen E. Strong and Weak Forms of Mediatization Theory. *Nordicom Review*, 2014, nr. 35.

⁴ „A given phase or situation in the overall development of society and culture in which the logic of the media exerts a particularly predominant influence on other social institutions.“ Hjavard S. A Theory of the Media as Agents of Social and Cultural change. *Nordicom Review*, 2008, nr. 2, 110, <<http://www.nordicom.gu.se/en/tidskrifter/nordicom-review-22008/mediatization-society-theory-media-agents-social-and-cultural>>.

savo pasisakymus juos formuluodami taip, kad šie būtų priimtinesni žiniasklaidai, kuri taip įgauna kontrolę⁵.

Vis dėlto mediatizacijos teorija neretai yra kritikuojama dėl savo abstraktumo ir deskriptyvumo, sunkinančio jos pritaikymą tiriant konkrečias situacijas. Markas Ampuja, Juha Koivisto ir Esa Väliverronenas teigia, kad:

Aprašomajame lygmenyje mediatizacijos idėja yra viliojanti ja patikėti. <...> Tačiau tikslus teorinis analitinis nuojautos statusas išlieka neaiškus. Galima kelti klausimą, ar mediatizacija jau tapo paradigma, siūlančia savo atstovams teorinę problematiką ar prielaidų rinkinį, klausimus ir interpretacijas. Nors mediatizacija sulaukė daug susidomėjimo, net tarp ją palaikančiųjų nėra vienodo šios koncepcijos supratimo.⁶

Autorių teigimu, mediatizacija nevadintina teorija, o tik „deskriptyvia koncepcija“⁷. Nors jie pripažįsta, kad ji gali būti analizuojama, bet tam reikėtų pasiūlyti kitas teorijas, o tai sumenkina mediatizacijos teorijos autonomiškumą.

Iš tiesų, gausu tekstų, kuriuose aprašoma mediatizacijos idėja ir samprotaujama apie jos poveikį bei vietą tarp kitų politikos ir medijų teorijų (Hjavarð⁸, Kirtiklis⁹), tačiau kur kas mažiau pavyzdžių, kai šią teoriją bandoma pritaikyti konkrečiam tyrimui. Ampuja, Koivisto ir Väliverronenas taip pat bando sisteminti skirtingų autorių požiūrius į mediatizaciją, skirdami ją į stipriąją ir silpnąją. Kaip stipriąją mediatizacijos teoriją autoriai laiko ir straipsnyje aptariamą koncepciją, kuri skiria mediatizacijos etapus ir medijų kaip žiniasklaidos institucijų visumą su nustatyta darbotvarke, veikla ir taisyklėmis, jų dominavimą kitų institucijų atžvilgiu. Silpnoji teorija apie mediatizaciją kalba kaip apie metaprocesą, keliantį klausimą, kaip medijų vartojimas veikia ir keičia visuomenę iš esmės¹⁰. Hjavarðas taip pat žvelgia į mediatizaciją kaip į metaprocesą, veikiantį skirtingus visuomenės aspektus. Pasak jo, „mediatizacijos teorija turi gebėti apibūdinti bendrąsias visuomenės vystymosi tendencijas skirtinguose kontekstuose ir konkrečios analizės priemonėmis, įrodyti medijų įtaką įvairioms institucijoms ir žmogaus veiklos sferoms“¹¹, bet pats tų analizės priemonių nepateikia.

⁵ *Ibid.*

⁶ „At a descriptive level, it is tempting to subscribe to the idea of mediatization. <...> However, <...> the exact theoretical-analytical status of the notion remains unclear. The question of whether mediatization has already become a paradigm that offers its representatives a theoretical problematic or a set of presuppositions, questions and interpretations can be raised. Although mediatization has attracted considerable interest, there is no unified understanding of the concept even by its advocates.“ Ampuja et al. *Strong and Weak Forms of Mediatization Theory*, 113.

⁷ *Ibid.*, 120.

⁸ Hjavarð S. *A Theory of the Media*.

⁹ Kirtiklis K. Mediatizacijos teorijos statuso komunikacijos tyrimuose problema. *Informacijos mokslai*, 2015.

¹⁰ Ampuja et al. *Strong and Weak Forms of Mediatization*.

¹¹ „To be able to describe overall developmental trends in society across different contexts and, by means of concrete analysis, demonstrate the impacts of media on various institutions and spheres of human activity.“ Hjavarð S. *A Theory of the Media*, 113.

Vis dėlto mediatizacijos teorija aptariama ne tik kaip teorinė koncepcija, bet ir pasitelkiama konkrečioms atvejams tirti. Strömbäckas tiria, koks yra mediatizacijos lygmuo Švedijos Parlamente, pasitelkdamas parlamentarų ir politikos žurnalistų apklausą apie esantį, jų manymu, žiniasklaidos įtakos laipsnį¹². Bo Laursenas ir Chiara Valentini tyrė mediatizaciją politinėje komunikacijoje analizuodami Europos Parlamento Spaudos centro darbą¹³. Per interviu su centro darbuotojais siekė nustatyti, kokią įtaką jų darbotarkei daro žurnalistai. Abiem atvejais rinktasi atvejo analizė ir interviu metodas tiek atliekant dominančios grupės apklausą, tiek tiriant jos rezultatus. Toks būdas padeda atskleisti tiriamų grupių požiūrį į mediatizaciją, tačiau nebūtinai nusako esamą jos lygmenį, pvz.: spaudos tarnybos darbuotojai gali manyti, kad žurnalistai beveik neveikia jų darbo metodų, vis dėlto nejučia pasiduoti medijų logikai ir atsižvelgti į ją savo darbe. Šis metodas, nors ir neabejotinai padeda geriau suprasti mediatizaciją, negali pateikti analizės iš šalies, kur mediatizacija tiriama ne iš medijų procesų dalyvių perspektyvos.

Lietuvoje mediatizacijos teorija taip pat daugiausia aptarta teoriniais aspektais. Lauras Bielinis dar 2002 metais rašė apie šou principus Lietuvos politikoje¹⁴, o 2016 metais plėtojo šią temą žvelgdamas į Lietuvos žiniasklaidos atvejį. Simona Statneckytė 2013 metais analizavo mediatizacijos įtaką politinės komunikacijos kultūrai, bet apsiribojo teorinių šaltinių aptarimu¹⁵. Kęstas Kirtiklis 2015 metais rašė apie mediatizacijos teorijos statusą¹⁶ aptardamas esamas teorijas ir jų vietą komunikacijos teorijų kontekste.

Vienas konkrečiausių bandymų sukurti teorinį modelį politikos mediatizacijai tirti yra Strömbäcko ir Franko Esserio keturių dimensijų mediatizacijos koncepcija. Remiantis ja, pirmasis mediatizacijos pjūvis sietinas su medijomis kaip pirminiu ir svarbiausiu informacijos šaltiniu apie svarbius įvykius; antrasis – su medijų nepriklausomumo nuo politinių institucijų augimu. Trečioji dimensija – medijų turinio valdymas pagal medijų logiką, ketvirtoji – kai medijų, o ne politinė logika ima vadovautis politikai¹⁷. Šis modelis ne tik atskleidžia politikos mediatizacijos kompleksškumą, bet suteikia galimybę susiaurinti tyrimą, susitelkiant į vieną mediatizacijos aspektą. Paskutinės dvi mediatizacijos dimensijos susijusios su straipsnyje aptariamais klausimais, nes kalba apie politikų įtaką žiniasklaidos turiniui (ar jos

¹² Strömbäck J. Mediatization and perceptions of media's influence.

¹³ Laursen B. Valentini C. Mediatization and Government Communication: Press Work in the European Parliament. *The International Journal of Press / Politics*, 2015, nr. 1.

¹⁴ Bielinis L. Šou principų dėsningumai Lietuvos politiniame gyvenime. *Politologija*, 2002, nr. 1.

¹⁵ Statneckytė S. Mediatizacijos įtaka politinės komunikacijos kultūrai. *Tiltai*, 2013, nr. 3.

¹⁶ Kirtiklis K. Mediatizacijos teorijos statuso komunikacijos tyrimuose problema. *Informacijos mokslai*, 2015, nr. 71.

¹⁷ Strömbäck J., Esser F. Mediatization of Politics: Towards a Theoretical Framework. *Mediatization of Politics. Understanding the Transformation of Western Democracies*. New York: Palgrave Macmillan, 2014, 7.

mažėjimą) bei žiniasklaidos įtaką politikai. Straipsnyje analizuojama būtent su šiais aspektais susiję klausimai.

Politikos mediatizacijos klausimą sunkiau atsieti nuo medijų nei politinės logikos įsigalėjimo pačioje žiniasklaidoje. Kaip pastebi Strömbäckas, medijoms esant nepriklausomoms nuo politikų, žiniasklaidos turinys ir politinių procesų nušvietimas veiks pagal medijų standartus, t. y. pranešama ne tai, kas aktualu politinei sistemai ir jos veikėjams, o tai, kas svarbu atsižvelgiant į medijų logiką, šiuo atveju – dalykus, turinčius didžiausią naujienų vertę. „Kai tai nutinka, politinės institucijos ir veikėjai suvokia, jog norint daryti įtaką medijoms, o per jas – visuomenei, jie turės prisitaikyti prie medijų naujienų vertės ir logikos standartų, netgi juos perimti“¹⁸, – teigia Strömbäckas. Autorius pastebi, kad taip naujienų vertės principai pamažu tampa pirminiu kriterijumi, pagal kurį vertinama politika.

2016 metais Bielinis aptarė mediatizacijos procesų įsigalėjimą Lietuvos politikoje. Jis atkreipia dėmesį, kad politikai bendraudami tiesiogiai pasitelkia žiniasklaidą, užuot mažinę atotrūkį nuo visuomenės. Pasinaudodama savo padėtimi žiniasklaida, pasak Bielinio, „bando perimti ideologijos pritaikymo vaidmenį“¹⁹, taip pat siekia deleguoti į valdžią sau priimtinius ir lojalius politikus. Bielinis teigia, kad žiniasklaida priverčia atsakyti į klausimus, kuriuos kelia ne aplinkybės, o ji pati, nors ir nedetalizuoja, kaip tą įmanoma nustatyti. Išsamiau tai paaiškina Strömbäckas ir Esseris, pasak jų, svarbu atsakyti į klausimą: ar taip pat veiktų konkreti politinė institucija arba politikas, jei klausimas nerūpėtų žiniasklaidai, ar jie galėtų spręsti, kaip žiniasklaidai šį klausimą nušviesti²⁰. Kitaip tariant, ar politikas jaustų pareigą atsakyti į klausimą, jeigu jo nepateiktų žiniasklaida.

MEDIJŲ LOGIKA IR POLITINĖ LOGIKA

Pažymėtina, kad medijų logika ir politinė logika – tai dvi kertinės politikos mediatizacijos teorijos koncepcijos. Pasak Strömbäcko ir Esserio, šios koncepcijos rodo dvi skirtingas institucines sistemas, kurių tikslai, taisyklės ir veikėjai yra skirtingi²¹. Hjavardas, remdamasis Devidu Altheidu ir Robertu Snow, medijų logiką apibūdina kaip „susidedančią iš formatavimo logikos, apibrėžiančios, kaip turinys yra kategorizuojamas jo pateikimo būdo pasirinkimo ir socialinių patirčių vaizdavimo

¹⁸ „When this happens, political institutions and actors will successively realize that in order to influence the media, and through the media the public, they will have to adapt to or even adopt the media's standards of newsworthiness and logic.“ Strömbäck J. Mediatization and perceptions, 436.

¹⁹ *Ibid.*, 35.

²⁰ Strömbäck J., Esser F. Mediatization of Politics, 20.

²¹ *Ibid.*, 14.

medijose²². Kalbant apie medijų logiką, svarbus žiniasklaidos profesionalumo aspektas, laikomas viena iš mediatizacijos proceso sąlygų. Tai reiškia, jog politiniams procesams įtaką daranti logika remiasi žurnalistiniais informacijos atrankos ir jos svarbumo kriterijais, kuriuos žiniasklaidos profesionalai taiko savo darbe²³. Strömbäckas ir Esseris skiria tris esminius kriterijus, nulemiančius medijų logiką – profesionalumą, apibrėžiantį minėtus naujienų atrankos, vykdomos nepriklausomo nuo politikų žurnalisto, kriterijus, komercialumą, neatsiejamą nuo žiniasklaidos komercinio intereso parduoti savo produktą ir varžytis su kitomis žiniasklaidos priemonėmis, bei medijų technologiją – tai, kas nusako technologijos įtaką turiniui²⁴.

Apibendrinant galima teigti, kad medijų logika suprantama kaip profesionalių ir nepriklausomų nuo politikų medijų formuojama sistema, kurioje svarba nuskamba pagal naujienų vertės kriterijus.

Mediatizacijos teoretikai gerokai mažiau dėmesio nei medijų logikai skiria kalbėdami ir apibrėždami tai, ką jie vadina politine logika. Esseris ir Strömbäckas politiką išskaido į tris sferas: politiką kaip institucinę ir taisyklių struktūrą, reguliuojančią tam tikrą valstybę (angl. *polity*), politiką kaip politikos formavimą, problemų iškelimą ir sprendimų ieškojimą (angl. *policy*) bei politiką kaip paramos akumuliaciją viešojoje erdvėje (angl. *politics*)²⁵. Vis dėlto toks apibrėžimas yra pernelyg bendro pobūdžio ir nepasiūlo konkrečių klausimų, kurie tyrime padėtų apibrėžti politinę logiką bei jos santykį su medijų logika konkrečiu atveju.

Siekiant geriau suprasti politinę mediatizacijos proceso pusę, verta pažvelgti iš politinių procesų teorijos perspektyvos. Nagrinėjant vidaus politikos klausimus tinka veto žaidėjų teorija. Pagrindinis šios teorijos argumentas, pasak jos autoriaus George'o Tsebelio, yra toks – norint pakeisti tam tikrą nusistovėjusią politinę tvarką (lot. *status quo*), turi pritarti tam tikras skaičius individualių arba kolektyvių veto žaidėjų²⁶. Veto žaidėjais Tsebelis vadina žmones, kurie eina pareigas, suteikiančias jiems teisę keisti vieną arba kitą nusistovėjusią tvarką, pvz., priimti naują įstatymą arba atleisti kokį nors pareigūną iš darbo. Visi politiniai pokyčiai pagal šią teoriją yra veto žaidėjų bendro sutarimo rezultatai. Tsebelis analizuoja, kokios aplinkybės turi susidaryti skirtingose politinėse sistemose, kad pokytis taptų įmanomas, ir kokią įtaką politikos stabilumui turi institucinių veikėjų, be kurių pritarimo *status quo* yra neįmanomas, skaičius. Šiame kontekste svarbus tampa darbotvarkę nustatančiojo (angl. *agenda setting*) veikėjo vaidmuo – tai veto žaidėjas, pateikiantis

²² „Consist of formatting logic that determines how material is categorized, the choice of mode of presentation, and the selection and portrayal of social experience in the media“. Hjarvard S. *A Theory of the Media as Agents*, 107.

²³ Strömbäck J., Esser F., 18.

²⁴ *Ibid.*

²⁵ *Ibid.*, 15.

²⁶ Tsebelis G. *Veto Players: How Political Institutions Work*. New Jersey: Princeton university press, 2002, 12.

pasiūlymus dėl *status quo* pakeitimo. Jo įtaka yra tuo didesnė, kuo mažesnis politinės sistemos stabilumas ir egzistuoja galimybė esamą *status quo*²⁷ pakeisti.

Vienas svarbiausių dalykų veto žaidėjų teorijoje yra pokytis (arba jo nebuvimas), pasiekiamas tam tikrų veikėjų konsensusu. Algis Krupavičius ir Alvidas Lukošaitis aptardami politinės sistemos teoriją pastebi, kad politinė sistema yra išimtinai susijusi su užsibrėžtų tikslų siekiu²⁸. Pasak jų:

Politinę sistemą galima apibūdinti kaip tam tikrą atskirą (savarankišką) ir vientisą tarpusavyje susijusių ir su aplinka sąveikaujančių politinių institutų, procesų, santykių, vaidmenų ir principų visumą, kurią sąlygoja vertybinės (kultūrinės), socialinės, teisinės (konstitucinės), politinės (ideologinės) normos bei elgesio taisyklės. Kita vertus, politinės sistemos struktūriniai-funkciniai vienetai arba jų „tinklas“ tarnauja tam, kad išvardytas vertybes padėtų išreikšti politinė sistema savo viduje.²⁹

Autorių nuomone, politinę logiką lemia tarpusavyje sąveikaujantys politiniai veikėjai, kurie remiasi tam tikromis vertybėmis, normomis bei taisyklėmis savo veikloje, siekdami formuoti šias vertybes išreiškiančią sistemą. Toks formavimas vyksta per tam tikrų normų keitimą, apie kurį kalba Tsebelis.

Atlikęs skaičiavimus Tsebelis nustatė kelis dėsnius, kurie keičia *status quo* veikiančiant skirtingoms veto žaidėjų kombinacijoms. Jo skaičiavimais, augant veto žaidėjų skaičiui didėja ir politinis stabilumas. Kolektyvinius ir individualius veikėjus Tsebelis skiria pagal jų sprendimo priėmimo būdą: individualūs veto žaidėjai, tokie kaip prezidentas, sprendimą priima savarankiškai, o kolektyviniai veto žaidėjai, tokie kaip parlamentas, savo sprendimus priima kvalifikuota arba paprasta dauguma. Tsebelis pastebi, jog kolektyvinių veto žaidėjų įtraukimas į sprendimo priėmimą mažina politinį stabilumą, nes šie žaidėjai gali susitarti dėl *status quo* keitimo tomis situacijomis, kai individualiems nepavyksta. Taip pat jis nustato, jog kuo vieningesni paprasta dauguma sprendimą priimantys kolektyviniai veto žaidėjai, tuo didesnis yra politinis stabilumas. Tuo metu kvalifikuota dauguma sprendimą priimantis kolektyvinis veto žaidėjas, pasak autoriaus, mažina politinį stabilumą.

Apibendrinus pažymėtina, kad medijų logika siejama su žurnalisto naujienų atrankos kriterijais, kurie apibrėžia komerciškai patrauklų ir naujienos vertę turintį turinį, tam tikrą pasakojimo būdą, dažniau akcentuojantį įvykį nei ilgalaikį procesą. Žiniasklaidos formatai irgi lemia naujienų trumpumą: televizijos ar radijo pranešimai, kur naujienos pateikiamos trumpais fragmentais, atspindint kelias pozicijas tuo pačiu klausimu. Tad medijų logikos kertinis aspektas – naujienos vertė. Tuo metu politinėje logikoje kertinis aspektas yra pokytis, palankus vienam arba kitam

²⁷ *Ibid.*, 13.

²⁸ Krupavičius A., Lukošaitis A. *Lietuvos politinė sistema: sąranga ir raida*. Kaunas: Poligrafija ir informatika, 2004, 11.

²⁹ *Ibid.*, 14.

politiniam veikėjui. Kitaip sakant, žiniasklaidai svarbūs įvykiai, turintys naujų vertę, politikams svarbu *procesai*, suteikiantys jiems daugiau įtakos. Tai galėtų būti laikoma esmine priešprieša tarp šių dviejų sistemų.

Pasitelkus aptartąjį modelį toliau bus nagrinėjamas „Vijūnėlės dvaro“ skandalas: t. y. kas tapo jo *status quo* ir kaip jame veikė politikai bei žiniasklaida.

VIJŪNĖLĖS DVARO SKANDALE STATUS QUO

Šio tyrimo tikslas – nustatyti, ar medijų logika daro įtaką politikams ir politiniams procesams, jų sprendimams. Tyrime analizuojama, kas – politikai ar žiniasklaida turi daugiau įtakos formuojant darbotvarkę politiniame skandale ir kas lemia *status quo* pasikeitimą arba nepasikeitimą. Siekiant tai nustatyti atlikta atvejo analizė, pasirinktas Vyriausybės nutarimas dėl „Vijūnėlės dvaro“. Pabrėžtina, kad šio pastato, gavusio pavadinimą nuo šalia esančio Vijūnėlės tvenkinio, istorija yra gerokai platesnė ir, net praėjus trejiems metams nuo pirmųjų pranešimų, tęsiasi. Todėl straipsnyje analizuojama tik ta skandalo dalis, kuri susijusi su Vyriausybės nutarimu ir pavišintais Vyriausybės narių pokalbiais su Druskininkų meru dėl minėtojo nutarimo.

Tyrimui pasirinkti dviejų žiniasklaidos priemonių, detalai nušvietusių skandalą, tekstai – naujų agentūros „Baltic new service“ (BNS) bei naujų portalų delfi.lt. Šios žiniasklaidos priemonės pateikia „Žinių radijo“ bei Lietuvos radijo ir televizijos naujienas, kurios taip pat buvo analizuojamos. Be to, BNS teikia Spaudos centro paslaugas, kurios leidžia publikuoti pranešimus spaudai: į tyrimą įtraukta 11 pranešimų spaudai, publikuotų naudojantis šia funkcija. Tačiau šie pranešimai nevertinti kaip žiniasklaidos pozicija, o kaip papildomas informacijos apie partijų pozicijas šaltinis. Delfi.lt publikuoja politikų parašytas apžvalgas, kurios taip pat įtrauktos į tyrimą.

Tekstai tyrimui atrinkti naudojantis portalų paieškos sistemomis ir raktažodžiais, susijusiais su skandalu, vartojant reikšminius žodžius (Vijūnėlės dvaras, Ričardas Malinauskas ir t. t.). Iš viso rasta 123 tekstai, iš jų pirmas publikuotas 2015 metų spalio 16 d., o paskutinis – 2016 metų spalio 26 d. 63 tekstai buvo BNS, 45 – delfi.lt, 11 – pranešimai spaudai, kuriuos publikavo „Tvarkos ir teisingumo“, Liberalų sąjūdžio, Darbo, TS-LKD partijos ir Lietuvos Seimas.

Paminėtina, kad žiniasklaidos tekstai analizuojami kaip pirminiai informacijos šaltiniai, t. y. veto žaidėjų požiūriai, *status quo* pasikeitimo galimybė, tam tikro klausimo iniciatoriai nustatomi iš informacijos, kurią pateikia žiniasklaida. Toks būdas pasirinktas siekiant atskleisti skandalą kaip viešą, puikiai suprantant, jog šalia

šio aspekto gali egzistuoti platesnis vaizdas, kuris iškiltų atliekant turinio analizę, interviu su politikais ir žiniasklaidos priemonių atstovais, tiriant dokumentus arba pasitelkus kitus tyrimo metodus. Taip pat pabrėžtina, kad toks informacijos šaltinis savaime yra mediatizuotas, t. y. informacijos forma ir turinys yra paveikti žiniasklaidos profesionalų. Kadangi šio tyrimo tikslas – politinės ir medijų logikos santykis bei dominavimas skandale, o mediatizacijos pagrindinė sąlyga yra medijų pasiekiamumas ir įtaka visuomenei, tai pasirinktas požiūrio taškas, kuris į skandalą leidžia pažvelgti iš tos pačios perspektyvos, kaip jis buvo matomas viešojoje erdvėje.

Tyrime, remiantis veto žaidėjų teorija, pirmiausia nustatomas *status quo*, kurio pasikeitimas svarstomas šiame skandale, tuomet skandalo eiga tirama pasitelkus tekstus. Aptariamas laikotarpis yra gana ilgai trunkantis ir įtraukia keletą skirtingų veikėjų, todėl, siekiant patogumo ir aiškumo, jo istorija yra padalyta į trumpesnius laikotarpius – etapus, žyminčius tam tikrą temos ar veto žaidėjų pasikeitimą. Kiekviename iš šių etapų siekiama atsakyti:

1. Kas – politikas ar žiniasklaida – nustato darbotvarkę, yra klausimo iniciatorius?
2. Koks yra veto žaidėjų požiūris į *status quo* ir kokių veiksmų jie imasi siekdami jį pakeisti arba išsaugoti?
3. Koks yra žiniasklaidos vaidmuo konkrečiame etape: ar ji turi įtakos politikų sprendimams (pateikti klausimus, paskelbti informaciją ir kt.) ir veikia aktyviai, ar tik pasyviai vertina politikų sprendimus?
4. Koks yra politikų vaidmuo konkrečiame etape: ar jie inicijuoja kokius nors pokyčius, ar tiesiog veikia pagal žiniasklaidos numatytą darbotvarkę?

Skandalo analizė pagal šiuos kriterijus pateikiama toliau, tačiau pirmiausia svarbu apibrėžti *status quo*, dėl kurio išlaikymo veto žaidėjai turi susitarti.

Preliminariai galima išvengti, jog tai galėtų būti Vyriausybės nutarimas dėl kurortinių zonų, kurio priėmimo aplinkybės tapo skandalo priežastimi. Remiantis Esserio ir Strömbäcko apibrėžimu, jis būtų priskiriamas politikos formavimo, problemų iškėlimo ir sprendimų paieškos (*policy*) sferai. Vis dėlto peržvelgus, kaip viešojoje erdvėje formuluojama problema, matyti, jog daug svarbesniu laikomas Vyriausybės sudėties klausimas, t. y. politikos kaip paramos akumuliacijos viešumoje (*politics*) sfera.

Pačioje skandalo pradžioje, kai Seimo Antikorupcijos komisija imasi nagrinėti „Vijūnėlės dvaro“ skandalą, Vyriausybės nutarimas iš tiesų akcentuojamas kaip svarbus dalykas (Andrius Kubilius iš opozicijos³⁰, Kęstutis Daukšys iš valdančiųjų³¹ ir kt.). Tačiau netrukus pradedamas minėti aplinkos ministras Kęstutis Trečiokas,

³⁰ Siūloma, kad Druskininkų reikalus tirtų speciali parlamentinė komisija. *BNS*, paskelbta <<http://www.bns.lt/topic/925/news/48592021/>>.

³¹ Druskininkų skandale turi būti sudėlioti visi taškai. *BNS*, paskelbta <<http://www.bns.lt/topic/925/news/48593817/>>.

kurio prašoma paaiškinti, kaip šis nutarimas atsirado³². Vėliau žiniasklaidos dėmesio centre atsiduria Trečioko ir Premjero apklausos, atliekant ikiteisminį tyrimą. Keliamas atsakomybės klausimas, kuris pirmiausia nukreipiamas į Vyriausybę, priėmusią šį nutarimą (Loreta Graužinienė³³, Dalia Grybauskaitė³⁴). Apie tai užsimena ir pats Trečiokas teigdamas, kad „tai yra savotiškas „rodeo“, nes bando tave ištrenkti iš balno teisėtais ir neteisėtais keliais“³⁵. Akivaizdu, kad centrinis klausimas šioje situacijoje yra ministro Kęstučio Trečioko galimybė toliau eiti pareigas bei Ministro Pirmininko Algirdo Butkevičiaus atsakomybė už ministrą. Vyriausybės projektas tarsi tampa galima ministro nekompetencijos pasekme, todėl būtent per ministro likimą aktualizuojamas skandalas, į šį procesą įsijungiant tiek Parlamento nariams, tiek Vyriausybei.

Po to jau galima apibrėžti ir veto žaidėjus, kurių konsensusas būtinas norint tai pasiekti. Lengviausia identifikuoti institucinius veto žaidėjus – jų įtaka gali būti apibrėžta remiantis Konstitucija. Joje įvardytos trys institucijos, galinčios daryti įtaką Ministrų kabinetui: Seimas, Prezidentas ir Ministras Pirmininkas.

Vadovaujantis Konstitucijos 61 straipsniu, „sesijos metu ne mažesnė kaip 1/5 Seimo narių grupė gali pateikti interpeliaciją Ministrui Pirmininkui arba Ministrui. Seimas <...> gali pusės visų Seimo narių balsų dauguma pareikšti nepasitikėjimą Ministru Pirmininku arba ministru“³⁶, o vadovaujantis 67 straipsniu Seimas „pritaria ar nepritaria Respublikos Prezidento teikiamai Ministro Pirmininko kandidatūrai“³⁷. Seimas yra kolektyvinis veto žaidėjas, galintis priimti sprendimą kvalifikuota balsų dauguma.

Konstitucijos 84 straipsnis nurodo, kad Prezidentas „Seimo pritarimu skiria Ministrą Pirmininką, <...>“, taip pat „priima Vyriausybės atsistatydinimą <...>; priima ministrų atsistatydinimą <...>“ ir „Ministro Pirmininko teikimu skiria ir atleidžia ministrus“³⁸. Vadinasi, Prezidentas taip pat yra veto žaidėjas, turintis sutikti su *status quo* keitimu.

³² Aplinkos ministras: kurorto apsaugos zonos buvo aktualios 1992 metais. *BNS*, paskelbta <<http://www.bns.lt/topic/886/news/48618588/>>.

³³ Seimo pirmininkė dėl Vijūnėlės dvaro kelia premjero atsakomybės klausimą. *BNS*, paskelbta <<http://www.bns.lt/topic/906/news/49011413/>>.

³⁴ Prezidentė: Vyriausybė tampa neatspari korupcijai, atsakomybė tenka premjerui. *BNS*, paskelbta <<http://www.bns.lt/topic/886/news/49030769/>>.

³⁵ K. Trečiokas STT tyrime sako tik „pasipainiojęs po kojomis“. *BNS*, paskelbta <<http://www.bns.lt/topic/886/news/49011820/>>.

³⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucija, <<http://www3.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm>>.

³⁷ *Ibid.*

³⁸ *Ibid.*

Konstitucijos 92 straipsnis skelbia, kad ministrus „skiria ir atleidžia Ministro Pirmininko teikimu Respublikos Prezidentas“³⁹. Taip pat aktualus 96 straipsnis, skelbiantis, kad „ministrai, vadovaudami jiems pavestoms valdymo sritims, atsakingi Seimui, Respublikos Prezidentui ir tiesiogiai pavaldūs Ministrui Pirmininkui“⁴⁰, taigi, Ministras Pirmininkas taip pat yra individualus veto žaidėjas šioje situacijoje.

Ministrui nusprendus atsistatydinti pačiam, tam turėtų pritarti Ministras Pirmininkas ir Prezidentė. Taip pat ministrą gali atleisti Seimas. Remiantis šiomis dviem sąlygomis išeitų, kad galimi du *status quo* pasikeitimo scenarijai. Kadangi Ministras Pirmininkas skiriamas Seimo pritarimu, o dėl Ministrų kabineto narių derasi ir juos deleguoja valdančiosios koalicijos nariai, Seimo ir Vyriausybės interesai šiuo klausimu iš dalies sutampa. Vis dėlto sutapimas yra tik dalinis, nes Seimą, kolektyvinį veto žaidėją, sudaro skirtingos partijos, dalis jų formuoja daugumą, o kitos dirba opozicijoje. Tsebelis veto žaidėjus, kuriuos sukuria politiniai procesai, vadina partiniais (angl. *partisan*)⁴¹. Valdančiąją koaliciją tiriamuoju laikotarpiu sudarė Lietuvos socialdemokratų partija (LSDP), Darbo partija (DP) ir partija „Tvarka ir teisingumas“ (toliau – TT)⁴².

Parlamente dirbanti opozicija taip gali inicijuoti *status quo* pasikeitimą, pareikšdama interpeliaciją ministru. Kadangi LSDP, DP ir TT Seime turi 39 + 28 + 11 = 78 iš 141 Seimo nario, norint pakeisti *status quo*, opozicijai vis viena reikėtų kitų partijų pritarimo. Kadangi kalbama apie TT deleguotą ministrą Trečioką, šios partijos parama interpeliacijai yra mažai tikėtina. Skandalui ypač įsisiūbavus, būtų galima situacija, kur jo atstatydinimą remia LSDP, siekdama išsaugoti Ministro Pirmininko populiarumą (juk kalbame apie mediatizuotą politiką, kur didelę įtaką daro viešumas), tačiau tokiu atveju labiau tikėtinas būtų paties Butkevičiaus sprendimas pasinaudoti suteiktomis galiomis ir Trečioką atstatydinti. Ministras Pirmininkas Butkevičius šios galimybės taip pat neatmetė: „Aš vis dėlto turiu sulaukti atsakymo iš teisės saugos institucijų. Manau, kad tas tyrimas turėtų artimiausiu metu būti baigtas, jeigu tik bus įrodyta, kad nutarimas parengtas ir pateiktas su kažkokiais korupciniais galimais įtarimais, tikrai niekas nesitaikstys nė su vienu pareigūnu.“⁴³

Tuo metu DP teoriškai galėtų paremti interpeliaciją, tai rodė vieši tuometinio partijos lyderio Valentino Mazuronio pasisakymai: „Jeigu paaiškėtų, kad ten yra kokių nors įrodymų arba faktų, patvirtinančių, kad Vyriausybei buvo daroma įtaka, mes tą vertintume labai principingai. Bet kol kas tokių faktų neturime, laukiame iš

³⁹ *Ibid.*

⁴⁰ *Ibid.*

⁴¹ Tsebelis G. *Veto Players*, 121.

⁴² XI Seimas, <http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=8787&p_k=1>.

⁴³ A. Butkevičius: prezidentė keletą kartų pasakė, kad ji mane palaiko. *BNS*, paskelbta <<http://www.bns.lt/topic/886/news/49032768/>>.

tiriančių institucijų⁴⁴. Galima matyti, kad TT ir LSDP partijos savo politika gali būti sutapatinamos su Vyriausybe, nes šių veto žaidėjų interesai yra labai panašūs, ir jos turi galimybių tiesiogiai paveikti *status quo* per Vyriausybę, nesinaudodamos Parlamento turima interpeliacijos teise. Tuo tarpu opozicija ir DP skandale išryškėja kaip galinčios pasinaudoti savo turima įtaka *status quo* keisti. Šio skandalo kontekste būtent šios politinės jėgos sudaro potencialaus parlamentinio veto žaidėjo, galinčio inicijuoti *status quo* pasikeitimą, branduolį.

Politikų, tarp jų ir veto žaidėjų, pasisakymai atskleidžia, kad svarbus veikėjas, galintis pakeisti požiūrį į situaciją, yra teisėsauga. Nors skirtingais etapais istorijoje figūruoja skirtingos institucijos, jos vykdo vieną funkciją, reprezentuoja teisingumą, objektyvų vertinimą. Tsebelis nurodo, kad susidarius skirtingoms situacijoms gali atsirasti įvairių neinstitucinių veto žaidėjų, kurie daro įtaką konkrečiam atvejui ir gali atšaukti kitų institucijų priimtus sprendimus⁴⁵. Jis nurodo konstitucinius teismus kaip potencialius veto žaidėjus. Tačiau aptartame tyrimo etape jo vaidmuo yra nereikšmingas, palyginti su ikiteisminį tyrimą vykdančių institucijų – prokuratūros ir Specialiųjų tyrimų tarnybos (STT) – vaidmeniu. Kadangi šios institucijos tarpusavyje susijusios pavaldumu, tyrime teisėsaugą galima apibūdinti kaip vieną žaidėją, kurio sprendimas gali lemti *status quo* pasikeitimą, jeigu paaiškėtų, kad Vyriausybės narys yra nepatikimas, gali būti korumpuotas ar padaręs nusikaltimą.

VIJŪNĖLĖS DVARO SKANDALĄ NUŠVIEČIANČIŲ PUBLIKACIJŲ TYRIMAS

Tyrimo medžiaga apima maždaug pusės metų laikotarpį, todėl ji pagal temas, kurios išryškėjo tekstuose, suskirstoma į dalis – tai tarsi skyriai, padedantys geriau suvokti, kokios temos vyravo skirtingais etapais. 1 lentelėje matyti, kaip šios temos išsidėstė laiko atžvilgiu.

Skandalas aktyviai tęsėsi apie pusę metų, per šį laikotarpį dominavusios temos keitėsi. Taip pat aišku, kad pats „karščiausias“ skandalo laikotarpis buvo 2016 metų kovo mėnesį. Tuo metu fiksuojama daugiausia skirtingų temų, kurios gana staigiai keičia viena kitą. Nutraukus tyrimą, Seimo komisiją pasiekia pokalbių išklotinės, kurias paviėšinus politikai vėl priversti aiškintis dėl pasakytų frazių. Tuo metu organizuojamas ir anksčiau minėto Vyriausybės nutarimo dėl kurortinių zonų naikinimas. Tai, kad nutarimo naikinimo klausimas tampa svarbus tik kovo mėnesį, taip pat rodo, jog tai nėra pagrindinis *status quo*, dėl kurio pakeitimo vyksta didžiausios

⁴⁴ V. Mazuronis po pokalbio su A. Butkevičiumi: Druskininkų situacija mums nelabai patinka. *BNS*, paskelbta <<http://www.bns.lt/topic/886/news/49056196/>>.

⁴⁵ Tsebelis G. *Veto Players*, 124.

diskusijos: politikai aiškinasi dėl aplinkybių, o jų atsakomybės klausimas keliamas gerokai anksčiau nei viešajame diskurse ima dominuoti rūpestis dėl to, kad nutarimas būtų panaikintas. Toliau pateikiama kiekvieno iš skandalo etapų analizė, atskleidžianti veto žaidėjus ir jų tikslus.

1 lentelė. *Vijūnėlės dvaro* skandalo etapai

Etapai	2015 metai			2016 metai					
	10 mėn.	11 mėn.	12 mėn.	1 mėn.	2 mėn.	3 mėn.	4 mėn.	5 mėn.	po 5 mėn.
Komisija	■	■							
Pa(si)aiškinimai		■				■			
STT tyrimas					■				
Atsakomybė					■				
Tyrimo nutraukimas						■			
Pokalbių paviešinimas						■			
Nutarimo naikinimas						■		■	
Tyrimas dėl pokalbių							■		
Skandalo epilogas									■

Komisija. Šioje dalyje fiksuojama pati skandalo pradžia. Naujienu portalas delfi.lt pateikia savo tyrimą „Po sočios vakarienės kurorte – Premjero tūpsnis Druskininkų carui“⁴⁶, kuriame keliamas versija, kad Vyriausybės nutarimas dėl kurortinių zonų buvo priimtas skubos tvarka, nes tai buvo reikalinga LSDP partijos vicepirmininkui, Druskininkų merui Ričardui Malinauskui. Partija tą pačią dieną reaguoja į šią versiją ir delfi.lt paskelbia atsakymą, kuriame teigiama, kad: „Po nepavykusio puolimo socialdemokratų partijos pirmininko Algirdo Butkevičiaus šeimos adresu opozicija telkia pajėgas tolesnei šmeižto kampanijai“⁴⁷.

Praėjus kelioms dienoms nuo minėtos publikacijos, žingsnį žengia opozicinė TS-LKD frakcija Seime, kurios lyderis Kubilius ima kelti Vyriausybės atsakomybės klausimą, reikalauja atsakyti į kylančius klausimus⁴⁸. Keliamas reikalavimas įtraukti „Vijūnėlės dvaro“ klausimą į Seimo Antikorupcijos komisijos darbotvarkę.

⁴⁶ Danauskienė V. Po sočios vakarienės kurorte – premjero tūpsnis Druskininkų carui. *Delfi*, paskelbta 2016 m. spalio 16 d., <<http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/po-socios-vakarienes-kurorte-premjero-tupsnis-druskininku-carui.d?id=69295920>>.

⁴⁷ Socialdemokratai neigia abejones dėl R. Malinausko ir A. Butkevičiaus. *Delfi*, paskelbta 2016 m. spalio 16 d., <<http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/socialdemokratai-neigia-abejones-del-r-malinausko-ir-a-butkeviciaus.d?id=69304014>>.

⁴⁸ Seimo opozicijos lyderis A. Kubilius prašo A. Butkevičiaus paaiškinimo, kodėl socialdemokratai blokuoja tyrimus dėl privilegijų ir piktnaudžiavimo, Tėvynės sąjungos – Lietuvos krikščionių demokratų pranešimas spaudai. *BNS*, paskelbta 2015 m. spalio 29 d., <<http://www.bns.lt/topic/925/news/48554020/>>.

Taigi skandalas prasidėjo nuo žiniasklaidos pranešimo. Būtent žiniasklaida nustatė darbotvarkę, į kurią reagavo valdantieji ir opozicija. Socialdemokratai, kurių atstovai neigiamai pateikiami žiniasklaidos, tiesiog pateikė reakciją į žiniasklaidos iškeltą versiją, tuo metu opozicija inicijavo politinį procesą. Akivaizdu, kad darbotvarkei poveikį darantis veikėjas yra žiniasklaida, kurios vaidmuo yra svarbiausias, opozicija imasi aktyvios pozicijos politiniu atžvilgiu. Socialdemokratų vaidmuo yra pasyvesnis.

Pasiaiškinimai. Tolesnis etapas, kai politikai, dėl kurių veiklos teisėtumo kilo abejonių, turi atsakyti į klausimus apie jiems išsakytus įtarimus. Tai susiję tiek su klausimo svarstymu Antikorupcijos komisijoje, tiek su žurnalistų noru išgirsti politikų komentarus.

Šiame etape dominuoja du veikėjai: Ministras Pirmininkas Algirdas Butkevičius ir aplinkos ministras Kęstutis Trečiokas, abu jie atstovauja tam pačiam veto žaidėjui. Daugiausia aiškintis turi Trečiokas. Ministrui pateikiant klausimus apie Vyriausybės nutarimą, įtvirtinamas požiūris, jog būtent jis yra atsakingas už šį nutarimą. Jis savo poziciją aiškina opozicijai, kuri toliau vykdo spaudimą ir viešojoje erdvėje siekia demaskuoti, kaip teigiama, netinkamą valdančiųjų elgesį.

Ministras Pirmininkas Butkevičius taip pat turi atsakyti į žurnalistų klausimus: „Ne tik neigiu, bet man jau kelia juoką. Jei jau kelia juoką, tai kai kada logiškai minčiai nebėra vietos“⁴⁹. Jis dar kartą pakartoja anksčiau LSDP pateiktą versiją, kad kova vykdoma prieš rinkimus.

Šiame etape tiek žiniasklaida, tiek opozicija aktyviai veikia apibrėždamos asmenis, kurie laikomi atsakingais už susidariusią situaciją, taip ima ryškėti *status quo*, kurį bus siekiama pakeisti. Opozicija yra už jo pakeitimą. Žiniasklaida nušviečia tiek išsakytus priekaištus, tiek valdančiųjų atsakymus, todėl jos vaidmuo nėra vienareikšmis.

STT tyrimas. Vėliau istorijoje keliems mėnesiams įsivyrąja ramybė – tai galima sieti tiek su šventiniu laikotarpiu, tiek su gruodį pasibaigusia Seimo rudens sesija. Šiame etape pirmą kartą matomas aktyvesnis teisėsaugos vaidmuo, nes jo centrinis klausimas – STT vykdomas tyrimas, kuriame planuojama apklausti Butkevičių ir Trečioką. Tai įtvirtina šiuos asmenis kaip centrinės skandalo figūras, tiesiogiai atsakingas ir susijusias su nepasitenkinimą sukėlusiais įvykiais.

Šiame etape į skandalą įsitraukia dar vienas veto žaidėjas, anksčiau nefigūravęs skandale – Prezidentė Dalia Grybauskaitė. Ji yra viena populiariausių šalies politikų, todėl jos vertinimas svarbus ne tik dėl to, kad formaliai gali paveikti Vyriausybės likimą, bet ir todėl, kad turi svarią įtaką viešajame diskurse. „Dėl korupcijos

⁴⁹ Premjeras apie Vyriausybės nutarimą dėl kurorto apsaugos zonų naikinimo: tai jau kelia juoką. BNS, paskelbta 2015 m. lapkričio 10 d., <<http://www.bns.lt/topic/886/news/48615328/>>.

šėšėlio situacija Vyriausybėje sudėtinga. Prezidentė laukia iš atostogų grįžtančio Premjero rimtam pokalbiui⁵⁰, – pasirodžius informacijai apie premjero apklausą paskelbė prezidentė per savo atstovę spaudai.

Šį pareiškimą galima vertinti kaip signalą, kad Prezidentė, viena iš svarbiausių veto žaidėjų šioje situacijoje, abejoja esamo *status quo* veiksmingumu ir siekia tai aptarti su kitu veto žaidėju, o šių dviejų veto žaidėjų pakanka norint pakeisti *status quo*. Prezidentės citatoje tiksliai nepasakoma, ko ji tikisi ir kas turėtų pasikeisti, tačiau formuluotė „rimtas pokalbis“ ir užuomina apie sudėtingą situaciją Vyriausybėje kelia klausimą, ar tai nereikia siekio atstatydinti Premjerą arba ministrą. Kadangi pareiškimas padaromas Butkevičiui atstogaujant, gerokai iki „rimto pokalbio“, viešojoje erdvėje sukuriama intriga laukiant atomazgos.

Tuo metu Seimo Pirmininkė, kuri yra valdančiosios Darbo partijos atstovė, taip pat išreiškia abejonę dėl ministro galimybės toliau dirbti. „Vien pasižiūrėjus į Vyriausybės nutarimo priėmimo eigą, datas, sutapimus, man kaip politikui tai kelia labai daug klausimų ir išvelgčiau ne vien ministro klausimą“⁵¹, – teigia ji. Taip išreiškdamą viešą abejonę dėl koalicijos partnerių skaidrumo, Darbo partijos atstovė dar kartą pabrėžia, kad sužinoti tiesą yra svarbiau nei išlaikyti darnius santykius su koalicijos partneriais. Po STT apklausos Trečiokas teigia „tik pasipainiojęs ant kelio“ ir nurodo, kad kilęs skandalas turi tikslą – tai esąs Premjeras⁵². Jis taip pat pripažįsta svarstantis galimybę trauktis iš posto.

Šiame etape matomas ryškesnis politinių ir teisėsaugos institucijų vaidmuo. Vis dėlto kai kurių veto žaidėjų, pvz., Prezidentės, pozicija paaiškėja tik žiniasklaidai klausiant, nurodoma, kad šią poziciją BNS pateikė Prezidentės atstovė. Vadinas, tai greičiausiai buvo atsakymas į pateiktą klausimą. Ir šiuo atveju žiniasklaidos vaidmuo išlieka svarbus, nes būtent ji viešina informaciją apie vykstantį tyrimą.

Pastebima, kad ir toliau stiprėja *status quo* keitimo pozicija tiek dėl informacijos iš teisėsaugos, tiek dėl politikų, pvz., Prezidentės, reakcijos į ją. Atkreiptinas dėmesys, jog teisiškai pradėtas ikiteisminis tyrimas ir politikų apklausa neturi didelio svorio jų galimybėms eiti pareigas – tai paaiškėja vėliau, kai ikiteisminis tyrimas nutraukiamas. Tačiau ikiteisminis tyrimas yra svarbi ir įdomi naujiena. Tai, kad ši naujiena sulaukia politikų reakcijos, rodo jų paklusimą medijų logikos dėsniams.

Atsakomybė. Šis etapas gali būti siejamas su Premjero Butkevičiaus grįžimu iš atostogų, kai jis vėl ėmė dalyvauti viešojoje diskusijoje. „Galiu nuliūdinti politinius

⁵⁰ Dėl sudėtingos situacijos Vyriausybėje prezidentė kviečia premjerą „rimtam pokalbiui“. BNS, paskelbta 2016 m. vasario 3 d., <<http://www.bns.lt/topic/886/news/48998969/>>.

⁵¹ Seimo pirmininkė dėl Vijūnėlės dvaro kelia premjero atsakomybės klausimą. BNS, paskelbta 2016 m. vasario 5 d., <<http://www.bns.lt/topic/906/news/49011413/>>.

⁵² K. Trečiokas STT tyrime sako tik „pasipainiojęs po kojomis“. BNS, paskelbta 2016 m. vasario 5 d., <<http://www.bns.lt/topic/886/news/49011820/>>.

oponentus: visa ši išpūsta istorija yra šūvis pro šalį“, – pareiškia jis, vis dėlto pridėdamas, kad egzistuoja galimybė, jog jis nežino kažkokių aplinkybių⁵³. Įvertinęs naują informaciją, Premjeras neatsitraukia nuo savo paramos *status quo* išlaikyti, nors ir pabrėžia, kad teisėsaugos institucijų tyrimo rezultatai jo poziciją gali pakeisti⁵⁴.

Įvyksta ir anksčiau anonsuotas „rimtas pokalbis“ su Prezidente, po kurio Butkevičius pozicijos iš karto nekomentuoja, o Grybauskaitė pareiškia, kad „Vyriausybės galimybės tęsti darbą iki kadencijos pabaigos tiesiogiai priklauso nuo galimai neskaidriuose procesuose dalyvavusių asmenų gebėjimo prisiimti ir politinę atsakomybę“⁵⁵. Nors ji atvirai ir nepasako, kad kas nors turėtų atsistatydinti, formuluotė „prisiimti politinę atsakomybę“ gali būti suprantama kaip raginimas atsistatydinti. Be to, Prezidentė pabrėžė, kad atsakomybės pareikalauti turėtų Premjeras Butkevičius. Taigi, Prezidentė įvardija, kad už situaciją atsakingas yra kitas veto žaidėjas – Butkevičius, tačiau viešo reikalavimo keisti *status quo* neišreiškia, tiesiog perkeldama atsakomybę jam. Ministras Trečiokas teigia neišgirdęs raginimo trauktis⁵⁶. Kita vertus, jis pabrėžia, kad Prezidentės nuomonė jam svarbi, todėl galima manyti, jog atvirai išreikštas Prezidentės nepasitikėjimas galėtų pakeisti ministro sprendimą.

Prezidentė savo ruožtu veikia vadovaudamasi viešojoje erdvėje pateiktais duomenimis: savo kanalais gautos informacijos situacijai vertinti Grybauskaitė nenaudoja arba bent apie tokias aplinkybes nekalba, o spaudimą daro komentuodama viešai prieinamą informaciją.

Butkevičius po pokalbio su Prezidente teigia, kad jam asmeniškai kritika, kurią Grybauskaitė išsakė viešai, nebuvo pasakyta. Tad neviešas pokalbis tampa politiniu įrankiu, kurį abi šalys naudoja pagrįsti savo viešai pozicijai. Realus pokalbis ir jame aptarti klausimai, kurie yra nevieši, tampa interpretacijų objektu, o lemiamą įtaką viešajame diskurse turi pasisakymai apie jo turinį.

Apibendrinus pažymėtina, kad šiame etape išryškėja politikų galia, o žinia-sklaida yra pasyvi, tiesiog perduoda jų vertinimus. Nepaisant to, kad viešumoje raginama keisti *status quo* poziciją ir susitinka du *status quo* pakeisti galintys veto žaidėjai, pokytis neįvyksta.

Tyrimo nutraukimas. Turint galvoje svarbą, kurią visi skandalo veikėjai suteikia teisėsaugos duomenims, kovo 1 dieną prokuratūros paskelbta žinia, kad

⁵³ Dėl įtarimų korupcija A. Butkevičius kaltina oponentus ir laukia „rimto pokalbio“ su prezidente. *BNS*, paskelbta 2016 m. vasario 9 d., <<http://www.bns.lt/topic/886/news/49027755/>>.

⁵⁴ A. Butkevičius: prezidentė keletą kartų pasakė, kad ji mane palaiko. *BNS*, paskelbta 2016 m. vasario 10 d., <<http://www.bns.lt/topic/886/news/49032768/>>.

⁵⁵ Prezidentė: Vyriausybė tampa neatspari korupcijai, atsakomybė tenka premjerui. *BNS*, paskelbta 2016 m. vasario 10 d., <<http://www.bns.lt/topic/886/news/49030769/>>.

⁵⁶ K. Trečiokas: prezidentę gerbiu, trauktis iš posto neketinu. *BNS*, paskelbta 2016 m. vasario 10 d., <<http://www.bns.lt/topic/886/news/49032541/>>.

ikiteisminis tyrimas dėl neteisėto poveikio nutraukiamas, sustiprina *status quo* stabilumą. Tai sulaukia itin teigiamo LSDP vertinimo. „Nė sekunde nenustojau tikėti mūsų valstybės teisine sistema. Bet lieka tik apgailestauti, kad priešrinkiminė kova vyksta nepaisant jokių moralės normų“, – Butkevičius cituojamas LSDP pranešime spaudai, kuriame taip pat teigiama, kad Vyriausybės nariams teko išklausti daug „karčių žodžių“, „melo“, „buvo pučiamas muilo burbulas“⁵⁷.

Šis etapas ypač trumpas, jame figūruoja tik keli pranešimai, nematoma kitų dalyvių – opozicijos arba Prezidentės pasisakymų, reakcijų ar vertinimų. Apskritai šiame etape tiek teisėsauga, tiek Vyriausybė savo veiksmais sustiprina *status quo* išsaugojimą. Žiniasklaidos vaidmuo čia pasyvus – ji tik perduoda informaciją, kurią pateikia kiti veto žaidėjai. Iš to matyti, kad pačios žiniasklaidos interesas yra didesnis tuomet, kai *status quo* pateikiamas neigiamai. Žiniasklaidos logika, kurią diktuoja naujienos poreikis, linkusi prioritetą teikti *status quo* pasikeitimo galimybei ir neigiamoms naujienoms.

Paviešinti pokalbiai. Ima atrodyti, kad skandalas išsikvėpė ir rimsta, tačiau į viešumą patekus politikų pokalbių išsklotinėms prasideda naujas jo etapas. Čia ypač išauga žiniasklaidos vaidmuo, nes ji paviešina Malinausko, Trečioko, Butkevičiaus ir kitų aukštų politikų pokalbių išsklotines, susijusias su vykdytu tyrimu. Tai tampa nauju atspirties tašku *status quo* keitimo iniciatyvai ir tiesioginiu informacijos apie skandalą šaltiniu.

Būtent šis faktas paskatina veikti veto žaidėją, kuris iki šiol gana pasyviai dalyvavo procese, t. y. Seimą. „Jei šiandien nesulauksime ministro Trečioko atsistatydinimo, Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų (toliau – TS-LKD) frakcija Seime pradės Ministro interpeliacijos procedūrą“, – pareiškė TS-LKD lyderis Gabrielius Landsbergis⁵⁸. Pats Trečiokas teigia nematantis priežasčių atsistatydinti ir „lauks Premjero teikimo“⁵⁹. Opozicijos atstovai inicijuoja interpeliaciją, tačiau, Parlamento nariams pritarus ministro atsakymams, ji žlunga. Politikų balsavimas patvirtina anksčiau šiame tyrime iškeltą versiją: ministrą palaikė jį iškėlusį „Tvarkos ir teisingumo“ partija bei socialdemokratai, aktyviai gynę ministro nekaltumą. Taip pat ministrą palaikė Lietuvos lenkų rinkimų akcijos atstovai. Prieš, kaip ir buvo galima manyti, balsavo opozicinės Liberalų sąjūdžio ir TS-LKD frakcijos, taip pat – Mišri Seimo narių grupė. Pusė Darbo partijos frakcijos palaikė ministrą,

⁵⁷ Vijūnelės dvaro ir Vyriausybės nutarimo burbulas sprogo – ikiteisminis tyrimas nutrauktas, Lietuvos Socialdemokratų partijos pranešimas spaudai. *BNS*, paskelbta 2016 m. kovo 1 d., <<http://www.bns.lt/topic/925/news/49123351/>>.

⁵⁸ Opozicija ragina K. Trečioką atsistatydinti, priešingu atveju grasina interpeliacija. *BNS*, paskelbta 2016 m. kovo 2 d., <<http://www.bns.lt/topic/886/news/49130403/>>.

⁵⁹ Aplinkos ministras neketina trauktis, net premjerui paraginus. *BNS*, paskelbta 2016 m. kovo 8 d., <<http://www.bns.lt/topic/886/news/49154115/>>.

pusė – nepalaidė. Kaip jau minėta, darbiečių dvejonė buvo matoma ir anksčiau, ji ir galėjo lemti kitokią interpeliacijos baigtį⁶⁰.

Prezidentė nurodo, jog „viešai paskelbti pokalbių įrašai <...> pasėjo dar didesnes abejones dėl aplinkos ministro veiklos. Premjeras turi principingai įvertinti situaciją ir aplinkos ministro vaidmenį galimai neskaidriuose procesuose ir spręsti dėl jo galimybės toliau eiti pareigas“⁶¹. Viena vertus, ši pozicija mažai tesiskiria nuo anksčiau išsakytos, kita vertus, minimos „dar didesnės abejonės“, tad situacija vertinama kaip pablogėjusi. Viešumoje pasirodo ir Premjero pareiškimas, esą Prezidentė jam buvo pasakiusi, kad ikiteisminis tyrimas bus nutrauktas, o pokalbių stenogramos paviešintos. Vis dėlto šios informacijos nepatvirtino nei Prezidentūra, nei teisėsauga, todėl ilgai šis tema toliau neplėtojama.

Šiame etape žiniasklaidos vaidmuo yra ne tik aktyvus, bet ir lemiamas, nes būtent jos iniciatyva yra paviešinamos naujos detalės, kurios paskatina politikų reakcijas: į naujus duomenis reaguoja tiek Prezidentė, tiek savo iniciatyvos keisti *status quo* imasi Parlamentas. Tyrimo duomenys, patekę į žiniasklaidos rankas ir į viešumą, taip pat susilpnina teisėsaugos pozicijas, nes jų prerogatyva pasakyti, kas yra teisėta, o kas ne, paviešinus informaciją, kuria teisėsauga remiasi, tampa nebesvarbi: nepaisant jų sprendimo nutraukti tyrimą, skandalas toliau tęsiasi ir žiniasklaidos paviešinta informacija stipriausią reakciją sukelia veto žaidėjams.

Nutarimo naikinimas. Nutarimo projekto, dėl kurio priėmimo kilo skandalas, naikinimo imamasi tik besibaigiant diskusijoms apie paviešintus pokalbius. Prezidentė užsimena besiruošianti kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl nutarimo, o Vyriausybė nusprendžia svarstyti šio nutarimo atšaukimą.

Prezidentė šioje stadijoje atviriau kalba apie situacijos vertinimą. Jeigu iki tol viešumoje buvo girdimi gana abstraktūs pasisakymai, dabar ji atvirai teigia, kad priimtas nutarimas buvo neskaidrus, o vietoj atsakomybės prisiėmimo, kuri Prezidentė, kaip tampa akivaizdu, supranta kaip ministro atsistatydinimą arba atstatydinimą, ji įžvelgia išsukinėjimą⁶².

Šiame etape didelė reikšmė suteikiama Konstituciniam Teismui, kurio sprendimas siejamas su galima Premjero atsakomybe. Tačiau kaip paaiškėja vėliau, priėmus sprendimą, nauja skandalo banga nekyla⁶³. Nors formaliai Konstitucinis Teismas

⁶⁰ Interpeliacija aplinkos ministrui K. Trečiokui žlugo. *BNS*, paskelbta 2016 m. balandžio 5 d., <<http://www.bns.lt/topic/886/news/49287112/>>.

⁶¹ Premjeras susilaiko nuo raginimų aplinkos ministrui trauktis iš pareigų. *BNS*, paskelbta 2016 m. spalio 26 d., <<http://www.bns.lt/topic/886/news/49136323/>>.

⁶² D. Grybauskaitės kantrybė trūko: ėmėsi veiksmų dėl skandalingo Vyriausybės nutarimo. *Delfi*, paskelbta 2016 m. kovo 17 d., <http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/d-grybauskaites-kantrybe-truko-emesi-veiksmu-del-skandalingo-vyriausybes-nutarimo.d?id=70718872&utm_source=rss&utm_medium=rss&utm_campaign=rss>.

⁶³ Po Vijūnėlės skandalo Vyriausybė spręš, kokius klausimus galima svarstyti be derinimo procedūros. *BNS*, paskelbta 2016 m. spalio 26 d., <<http://www.bns.lt/topic/886/news/51038793/>>.

yra galinga institucija, iš tikrųjų jo sprendimas mediatizuotame skandale didelio atgarsio nesulaukia ir *status quo* keisti nebeketinama.

Ši etapą galima sieti su politine logika, nes imamasi teisinių veikslių ir sprendimų keitimo. Kita vertus, Vyriausybės nutarimas atšaukiamas tik dėl informacijos, kuri paaiškėja žiniasklaidos pastangomis – galimo jo naudingumo įtakingam socialdemokratui, Druskininkų merui. Nors vykstantys procesai nulemti politinės logikos, galima matyti, kad jiems įtaką darė ir žiniasklaida.

Skandalo epilogas. Šiame etape skandalo dinamika gerokai pasikeičia: neišlieka vienos siužetinės linijos, grindžiamos įvykiais, kaip tai buvo iki šiol. Vėliau į viešumą patenkanti nauja informacija sulaukia mažiau dėmesio, temos požiūriu mažiau vientisa, pvz.: Butkevičius paskelbia, kad ikiteisminiame tyrime dėl paviešintų pokalbių jis pripažintas nukentėjusiuoju⁶⁴. Tokį patį statusą gavo ir ministras Trečiokas, galiausiai atšaukiamas skandalą sukėlęs Vyriausybės nutarimas.

Senkant naujos informacijos srautui, jos vietą užima vertinimai. Naujienų portale delfi.lt pastebimas išaugęs įvairių politinių veikėjų, taip pat ir Seimo narių, komentarų apie „Vijūnėlės dvaro“ istoriją, skaičius. Kaip galima nuspėti, opozicinių partijų atstovai kritiškai atsiliepia apie įvykius⁶⁵, pasisakant vartojamas žodis *zadanija*, paimtas iš anksčiau paviešintų politikų pokalbių. Tuo tarpu socialdemokratams komentuodami bando pabrėžti galimas korupcijos apraiškas tarp opozicijos atstovų⁶⁶. Situaciją vertina tiek politikai, tiek apžvalgininkai, tiek politologai, keliantys įvairias versijas. Neįvykus faktiniam situacijos įvertinimui, t. y. laukiant teisėsaugos sprendimų, kurie užsitęsia ilgiau nei viešoji erdvė pasirengusi laukti. Neįvykus jokiai *status quo* pasikeitimui, kova persikelia į nuomonės formavimą, siekiant sušvelninti arba paaštrinti pasekmes, kurias skandalas gali turėti visuomenės nuomonei. Pažymėtina, kad, nors formaliai skandalas nėra pasibaigęs, pamažu jis traukiasi iš viešojo diskurso.

Skandalas apimsta tuomet, kai į viešąją erdvę nebepatenka nauja informacija apie jį. Prasidėjęs su žiniasklaida, jis pasibaigia taip pat žiniasklaidos „sprendimu“.

IŠVADOS

Kaip vienas iš mediatizacijos teorijos trūkumų įvardytas jos mažas pritaikomumas. Šiam tyrimui atlikti vien tik mediatizacijos teorija bei jos tyrėjų siūlomas modelis

⁶⁴ Premjeras pripažintas nukentėjusiuoju tyrime dėl pokalbių stenogramų paviešinimo. *BNS*, paskelbta 2016 m. balandžio 21 d., <<http://www.bns.lt/topic/886/news/49372024/>>.

⁶⁵ Saudargas P. Chaosas „zadanių“ ministerijoje. *Delfi*, paskelbta 2016 m. kovo 20 d., <<http://www.delfi.lt/news/ringas/politics/p-saudargas-chaosas-zadaniju-ministerijoje.d?id=70733412>>.

⁶⁶ Leiputė O. Valstybės pinigai – konservatorių karalienei šelpti? Chronologija ir faktai. *Delfi*, paskelbta 2016 m. kovo 8 d., <<http://www.delfi.lt/news/ringas/politics/o-leipute-valstybes-pinigai-konservatoriukaralienei-selpti-chronologija-ir-faktai.d?id=70632942>>.

taip pat pasirodė nepakankamas – jį reikėjo papildyti politinėms sistemoms tirti naudojamais modeliais. Todėl pažymėtina, kad mediatizacija kol kas iš tiesų negalėtų būti laikoma autonomiška teorija, nes jos aiškinamoji galia baigiasi prie medijų įtakos.

Apibrėžus „Vijūnelės dvaro“ atvejo *status quo*, paaiškėjo, kad šio skandalo kontekste susitelkiama ne į tai, kaip greičiau išspręsti problemą ir panaikinti susidariusią, galbūt, neskaidrią situaciją, bet į kaltų paiešką ir jų atsakomybę. Tai, kad centre politikos sfera yra ne *policy* sfera, o su viešumu, parama ir palaikymo paieška susijusi *politics* sfera, atskleidžia, jog šiame skandale itin reikšmingas yra viešumo ir palaikymo, o ne konkrečios problemos sprendimo faktorius. Tai, kad problemos sprendimas yra pasukamas būtent šiuo aspektu, išduoda, jog klausimo sprendimas yra mediatizuotas ir jo pagrindinę temą diktuoja žiniasklaida, o ne politika.

Iš „Vijūnelės dvaro“ skandalo analizės matyti, kad tiek jos pradžią, tiek pabaigą, tiek tęstinumą nulėmė žiniasklaida. Tai rodo, kad žiniasklaida Lietuvoje turi galią formuoti politinę darbotvarkę ir šią darbotvarkę politiniai veikėjai linkę vykdyti: tiek komentuodami žiniasklaidos pateikiamą informaciją, tiek imdamiesi veiksmų, kurie yra tiesioginė reakcija į žiniasklaidos pranešimus. Iš to galima daryti išvadą, kad medijos yra įtakingas veiksnys politikai.

Kita vertus, žiniasklaidai nepavyko pasiekti *status quo* pakeitimo. Pabrėžtina, kad nors pati žiniasklaida gali būti objektyvi, o jos darbuotojai arba savininkai nėra asmeniškai suinteresuoti konkrečiu pokyčiu, naujienų vertės reikalavimai daro *status quo* pakeitimą patrauklesnį: pokytis yra didesnė naujiena nei jo nebuvimas. Nepaisant to, kad žiniasklaida atliko aktyvų vaidmenį viešindama aplinkybes ir pateikdama nepalankius vertinimus, tai nepaveikė politinės sistemos tiek, kad *status quo* būtų pakeistas – Ministrų kabinetas išsilaikė. Vadinasi, kad ir koks didelis būtų poveikis politiniams procesams, kalbėti apie visišką medijų logikos dominavimą politikoje negalime. Politinė sistema linkusi svarstyti žiniasklaidos siūlomą darbotvarkę, tačiau priimant sprendimus svarbus vaidmuo suteikiamas politinės logikos vertinamiems institutams, pvz., teisėsaugai.

LITERATŪRA

Bielinis L. Šou principų dėsningumai Lietuvos politiniame gyvenime. *Politologija*, 2002, nr. 1, 22–40.
Hjavarð S. A Theory of the Media as Agents of Social and Cultural change. *Nordicom Review*, 2008, nr. 2, 105–134.
Kirtiklis K. Mediatizacijos teorijos statuso komunikacijos tyrimuose problema. *Informacijos mokslai*, 2015, nr. 71, 25–34.

Krupavičius A., Lukošaitis A. *Lietuvos politinė sistema: sąranga ir raida*. Kaunas: Poligrafija ir informatika, 2004.

Laursen B., Valentini C. Mediatization and Government Communication: Press Work in the European Parliament. *The International Journal of Press / Politics*, 2015, nr. 20 (1), 26–44.

Lietuvos Respublikos Konstitucija, <<http://www3.lrs.>

lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm>.

Ampuja M. et. al. Strong and Weak Forms of Mediatization Theory. *Nordicom Review*, 2014, nr. 35, 111–123.

Statneckytė S. Mediatizacijos įtaka politinės komunikacijos kultūrai. *Tiltai*, 2013, nr. 3, 153–163.

Strömbäck J., Esser F. Mediatization of Politics: Towards a Theoretical Framework. *Mediatization of*

Politics. Understanding the Transformation of Western Democracies. New York: Palgrave Macmillan, 2014, 3–28.

Strömbäck J. Mediatization and perceptions of the media's political influence. *Journalism studies*, 2011, nr. 12, 423–439.

Tsebelis G. *Veto Players: How Political Institutions Work*. New Jersey: Princeton university press, 2002.

ŠALTINIAI

A. Butkevičius: Prezidentė keletą kartų pasakė, kad ji mane palaiko BNS interviu. Prieiga internete <<http://www.bns.lt/topic/886/news/49032768/>>.

Interpeliacija aplinkos ministrui K. Trečiokui žlugo. Prieiga internete <<http://www.bns.lt/topic/886/news/49287112/>>.

K. Trečiokas STT tyrime sako tik „pasipainiojęs po kojomis“. Prieiga internete <<http://www.bns.lt/topic/886/news/49011820/>>.

K. Trečiokas: prezidentę gerbiu, trauktis iš posto neketinu. Prieiga internete <<http://www.bns.lt/topic/886/news/49032541/>>.

Leiputė O. Valstybės pinigai – konservatorių karalienei šelpti? Chronologija ir faktai. Prieiga internete <<http://www.delfi.lt/news/ringas/politics/o-leipute-valstybes-pinigai-konservatoriui-karalienei-selpti-chronologija-ir-faktai.d?id=70632942>>.

Lietuvos Respublikos Konstitucija. Prieiga internete <<http://www3.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.html>>.

Opozicija ragina K. Trečioką atsistatydinti, priešingu atveju grasina interpeliacija. Prieiga internete <<http://www.bns.lt/topic/886/news/49130403/>>.

Po Vijūnėlės skandalo Vyriausybė spęs, kokius klausimus galima svarstyti be derinimo procedūros. Prieiga internete <<http://www.bns.lt/topic/886/news/51038793/>>.

Premjeras apie Vyriausybės nutarimą dėl kurorto apsaugos zonų naikinimo: tai jau kelia juoką. Prieiga internete <<http://www.bns.lt/topic/886/news/48615328/>>.

Premjeras pripažintas nukentėjusiuoju tyrime dėl pokalbių stenogramų paviešinimo. Prieiga internete <<http://www.bns.lt/topic/886/news/49372024/>>.

Premjeras susilaiko nuo raginimų aplinkos ministrui trauktis iš pareigų. Prieiga internete <<http://www.bns.lt/topic/886/news/49136323/>>.

Prezidentė: Vyriausybė tampa neatspari korupcijai, atsakomybė tenka premjerui. Prieiga internete <<http://www.bns.lt/topic/886/news/49030769/>>.

Prezidentė: Vyriausybė tampa neatspari korupcijai, atsakomybė tenka premjerui. Prieiga internete <<http://www.bns.lt/topic/886/news/49030769/>>.

Saudargas P. Chaosas „zadanių“ ministerijoje. Prieiga internete <<http://www.delfi.lt/news/ringas/politics/p-saudargas-chaosas-zadaniu-ministerijoje.d?id=70733412>>.

Seimo opozicijos lyderis A. Kubilius prašo A. Butkevičiaus paaiškinimo, kodėl socialdemokratai blokuoja tyrimus dėl privilegijų ir piktnaudžiavimo. Prieiga internete <<http://www.bns.lt/topic/925/news/48554020/>>.

Seimo pirmininkė dėl Vijūnėlės dvaro kelia premjero atsakomybės klausimą. Prieiga internete <<http://www.bns.lt/topic/906/news/49011413/>>.

Seimo pirmininkė dėl Vijūnėlės dvaro kelia premjero atsakomybės klausimą. Prieiga internete <<http://www.bns.lt/topic/906/news/49011413/>>.

V. Mazuronis po pokalbio su A. Butkevičiumi: Druskininkų situacija mums nelabai patinka. Prieiga internete <<http://www.bns.lt/topic/886/news/49056196/>>.

Aplinkos ministras neketina trauktis, net premjerui paraginus. Prieiga internete <<http://www.bns.lt/topic/886/news/49154115/>>.

Aplinkos ministras: kurorto apsaugos zonos buvo aktualios 1992 metais. Prieiga internete <<http://www.bns.lt/topic/886/news/48618588/>>.

D. Grybauskaitės kantrybė trūko: ėmėsi veiksmų dėl skandalingo Vyriausybės nutarimo. Prieiga internete <http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/d-grybauskaites-kantrybe-truko-emesi-veiksma-del-skandalingo-vyriausybes-nutarimo.d?id=70718872&utm_source=rss&utm_medium=rss&utm_campaign=rss>.

Danauskienė V. Po sočios vakarienės kurorte – premjero tūpsnis Druskininkų carui. Prieiga internete <<http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/po-socios-vakarienes-kurorte-premjero-tupsnis-druskininku-carui.d?id=69295920>>.

Darbo partija: „Druskininkų skandale turi būti sudėlioti visi taškai“. Prieiga internete <<http://www.bns.lt/topic/925/news/48593817/>>.

Dėl įtarimų korupcija A. Butkevičius kaltina oponentus ir laukia „rimto pokalbio“ su prezidentu. Prieiga per internetą <<http://www.bns.lt/topic/886/news/49027755/>>.

Dėl sudėtingos situacijos Vyriausybėje Prezidentė kviečia premjerą „rimtam pokalbiui“. Prieiga internete <<http://www.bns.lt/topic/886/news/48998969/>>.

Seimo TS-LKD frakcijos pranešimas: „Siūloma, kad Druskininkų reikalus tirtų specialii

parlamentinė komisija“. Prieiga internete <<http://www.bns.lt/topic/925/news/48592021/>>.

Socialdemokratams neigia abejones dėl R. Malinausko ir A. Butkevičiaus. Prieiga internete <<http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/socialdemokratams-neigia-abejones-del-r-malinausko-ir-a-butkeviciaus.d?id=69304014>>.

Vijūnėlių dvaro ir Vyriausybės nutarimo burbulas sprogo – ikiteisminis tyrimas nutrauktas. Prieiga internete <<http://www.bns.lt/topic/925/news/49123351/>>.

XI Seimas. Prieiga internete <http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=8787&cp_k=1>.

Austėja Masiokaitė-Liubinienė

SCANDAL AS A TOOL TO CHANGE THE *STATUS QUO* IN THE MEDIATIZED POLITICAL ENVIRONMENT

SUMMARY. The paper discusses one of the deepest scandals involving the Lithuanian government from 2012 to 2016: the story of the government resolution related to the so-called Vijūnėlių manor. The analysis of this case aims to disclose how political scandals can be used in order to change a political situation.

The paper also discusses the mediatization theory and the difficulty of its practical application. It presents a method of analysis based on the mediatization and veto player theories, which method is used in order to ascertain whether media logic affects politicians and political processes. The Vijūnėlių manor case helps to understand who – media or politicians – are more influential when the agenda of a scandal is being set and what determines whether or not the *status quo* changes.

KEYWORDS: mediatization, political communication, public policy, scandal, mass media.